

En kokande gryta med ny dramatik

I Norge satsas det i hela landet för att få fram ny dramatisk text för scenen. I landets nya reviderade kulturlag har armlängdsprincipen och medborgarnas rätt till kultur varit viktiga. Också satsningar på dramatik har förstärkts på senare tid. Svante Aulis Löwenborg har mött tre personer som jobbar med norsk dramatik dagligen.

INGRID WEME NILSEN har jobbat på Det Norske Teatret (DNT) i tolv år. Hon markerar att det nynorska språket är avgörande för deras arbete och därför är dramaten mycket viktig för teaterns profil. Redan när DNT etablerades för över hundra år sedan har den teatern varit en plats där man arbetat med nya former av dramatik, liksom musikdramatik som alltid har varit en profil. Man har kunnat vara smal och bred på samma gång:

– En viktig del av vårt DNA är att vi spelar på nynorsk och på dialekter. Vi har ett speciellt ansvar för nynorska dramatiker och skribenter. Vi tar emot oerhört många texter hela tiden och tar dessutom kontakt med författare som vi önskar ska skriva för oss.

Det har varit mycket ny dramatik på Scene 3?

– Det stämmer. Det är väldigt dyrt att sätta upp ny dramatik och det har varit fint att ha en scen där man inte riskerar så mycket, eftersom salen är ganska liten. Men vi har haft ny dramatik även på Hovudscenen, så det har funnits en vilja att ta risker där med, säger Ingrid Weme Nilsen.

Det den nyligen avgångne Erik Ulfshy gjorde under sina 14 år som chef var att lyfta fram det nyskrivna på alla scener, vilket innebar en viss skillnad från tidigare då det ofta var gästande regissörer som tilläts styra repertoaren mer.

Finns det ett speciellt sorts fokus i den dramatik som skrivs i Norge och är ni ute efter något speciellt när ni söker efter nya texter?

Det Norske Teatret i Oslo.

»Vi är nog inte ute och letar teman och sådant, vi är upptagna av vem som är avsändare.«

Ingrid Weme Nilsen

– Vi är nog inte ute och letar teman och sådant, vi är upptagna av vem som är avsändare. Och när avsändaren inte är typiskt norsk så blir också innehållet något annat. Vi är upptagna av perspektivet. Det händer ju att vi önskar säga någonting om något specifikt, men just nu vill vi invitera fler röster.

– En sak är att man ofta vill skapa ett verk kollektivt. Det är mer sällan vi får ett färdigt manus i inkorgen, det är snarast fråga om idéer, strötankar, en del text – och så folk som vill arbeta med varandra. Mycket blir till i repetitionssalen. Vi har Lisa Lie som kan komma med 2 000 sidor text – och till slut är det 14 sidor kvar, resten skapas efterhand. Sedan har vi Arne Lygre som bara levererar ett manus, här är det, liksom, och så såklart Jon Fosse.

Dramatikkens Hus etablerades 2010 som ett resurscentrum för utveckling av dramatisk text. Vad har de betytt för er?

– En massa. Vi har haft ett långvarigt samarbete med dem vilket har fört oss till många urpremiärer. Det har lyft kvaliteten och uppmärksamheten kring dramaten. Det blir skrivet mer och fler texter är i rörelse. Nu finns fler duktiga skribenter som har lust att skriva för teatern.

Vad är du mest stolt över att ni har fått till?

– Erik Ulfshy fick tillsammans med teaterns dramaturgi ett pris, Dramatikerförbundets »Håndtryck« 2025, för arbetet med norsk dramatik. Det betyder att vi har haft en långvarig satsning som man lagt märke till. Erik satt på sin post länge, så det var många människor som delade på priset, det var

Cornerstones senaste produktion var *Asylet ved verdens ende*, i regi av Annika Silkeberg, där dramatiker från Norden arbetade fram verket gemensamt.

många dramaturger under hans tid. Sedan är det väldigt kul med vår nya chef Kjersti Horn som är så engagerad i dessa nya röster. Detta kommer att fortsätta. Det Norske Teatret har fått en position och en erfarenhet av att sätta upp ny norsk dramatik. Det är ju ett krävande arbete, men vi är inte rädda för det.

IDUN VIK ÄR konstnärlig ledare för Cornerstone i Bergen, en produktionsplattform som producerar ny dramatik sedan 2017 och som 2020 startade Bergen Dramatikkfestival. Cornerstone håller till i Cornerteatret, som är en öppen scen för scenkonst, konserter och andra arrangemang. Norge har därmed två dramatikfestivaler: den fyrtio år gamla Norsk Dramatikkfestival, som äger rum vartannat år på Dramatikkens Hus i Oslo och den i Bergen som också är en biennal. Idun Vik har en bakgrund som skådespelare och arbetar även som dramaturg på Den Nationale Scene i Bergen. En podcast som speglar den nya dramatiken är en viktig sidoverksamhet i Cornerstones projekt:

–Jag tror att den nya norska dramatiken kan uppfylla många olika ändamål. Den står i en särställning då vi har så många resurser. Att vi har ett Dramatikkens Hus är verkligen unikt i internationella sammanhang. Vi har några dramatiker som blivit internationella stjärnor, men vi är tvungna att göra en insats för att bevara bredden. Jag tänker att själva dramatiken är lika brett sammansatt som själva scenkonstfältet. Det finns en mångfald av form- och språk och perspektiv. Man kan också se att det har varit ett ökande intresse för det skrivna

»Jag tror att den nya norska dramatiken kan uppfylla många olika ändamål.«

Idun Vik

ordet i teatersammanhang de senaste åren.
Från publiken eller teatrarne?

–Båda. Publiken intresserar sig för ny dramatik, man är mottaglig för nya former. Idag finns det en del dramatik som lever i subkulturer, i mindre sammanhang, som folk kan ta ansvar för att lyfta fram. Det finns ett gemensamt intresse för att bevara den bredd som finns.

CORNERSTONES SENASTE produktion satte samman ett nordiskt skrivteam som arbetade fram ett verk tillsammans, *Asylet ved verdens ende*, med texter av Tale Næss (NO), Jonas Eika (DK), Fatemeh Ekhtesari (NO/IR), Jonas Eika (DK), Timimie Gassko Märak (Sapmi) & Henning Bergsvåg (NO). Produktionen regisserades av Annika Silkeberg och gästspelade på Turteatern i Kärretorp 4–5 september 2025.
Är det många konstellationer eller grupper hos er som spelar norskt? Den fria scenkonsten här har ju förut inte varit så upptagen av text.

–Ja, det skulle jag säga. Vi inviterar grupper som fokuserar på text. Inte enbart, de kan använda en bredare form av uttryck, men vi

Cornerteatret i Bergen, där Cornerstone håller till.

har satt samman grupper efter att ha haft ett open call för ny dramatik. Det har producerats starka arbeten som levtt vidare efter att de presenterats på festivalen.

Vik nämner fler grupper. Det blir många namn när vi talar om de olika satsningarna. En dramatiker som de gett stöd är Sara Li Stensrud. Hennes pjäs *Stumfilm*, som gästade Vega scene i Oslo 2024, hade urpremiär på festivalen i Bergen och är ett bra exempel på hur en fysisk teaterform möter musikalitet och skådespeleri. Det är en text som pejar samtidens undergångsstämningar och blev en starkt expressiv, samtidigt vacker scenisk monolog där skådespelaren Ine Marie

→ Wilmann verkligen briljerade¹.

– Li Stensrud har skrivit texter som sällar sig till en tydlig tradition av »likställd dramaturgi« där det visuella, musikaliska och kroppsliga får lika mycket plats som texten. Det visar samtidigt på ett intresse för hur texten går i dialog med andra uttryck.

Cornerstone är intresserat av att lyfta fram uttryck och perspektiv som de upplever som bristvaror, de som inte får den plats de förtjänar, säger Idun Vik.

Hur gick det till när Bergen dramatikk-festival startade?

– Jag och Miriam Prestøy Lie hade startat upp 2017 med ett pilotprojekt, och hade stöd från kulturrådet i något som kallas »gjestekurator-ordningen«. Vi arbetade då på Cornerteatret med ett program, från 2019 till 2020 och såg att det kunde vara spännande att skapa en festival som liknade det, fast i koncentrerad form. Norsk dramatikfestival i Oslo har varit viktig, men de har också en väldigt tydlig programmering med en jury som möter texter i anonymiserad form. Vi ville istället skapa en mer sammansatt festivalupplevelse som innehöll gästspel, seminarieprogram och något som kunde gå »i tandem« med festivalen i Oslo.

– En pulsåder i vår festival är att vi väljer ut texter, senast var det ett hundratal, där ett fåtal ges möjlighet till fullskaliga produktioner, med en repetitionstid på tio dagar istället för åtta veckor. Det är folk som har gått in med hull och hår på en väldigt hög nivå och med expressfart. Det är tacksamt att kasta sig ut i något som bara ska visas en gång. Om det går bra så är det toppen, men om det kollapsar så är det ingen stor fara. Det är också fördelen med en festival, att du inte behöver sälja tusentals biljetter. Det är extremt viktigt att värna om sådana arenor som tillåter försök och experiment.

Cornerstone ger också ut den dramatik de sätter upp i bokform. Cornerstone förlag har publicerat alla texterna från sina tre festivaler och fått böckerna distribuerade till alla Norges bibliotek. Norsk Dramatikkfestival i sin tur ger ut alla pjäser i form av pjäshäften som kan beställas.

PÅ DRAMATIKKENS HUS i Oslo är dramatikern Camara Lundestad Joof ny konstnärlig ledare. På min fråga om vad norsk dramatik ska vara bra för laddar hon skarpt:

– Ja, vad ska vi ha norsk dramatik till? Mycket bra fråga. Det beror ju lite på vad dramatikern vill. Svaret på frågan vad teatern kan vara och vad den borde vara blir alltså annorlunda än vad den faktiskt är. Jag menar att teatern borde vara en av de stora gemensamma meningsutbytesarenorna, ett av de få sista kollektiva rum där vi faktiskt sitter tillsammans och utmanar varandra och tänker högt. Där vi blir mötta med åsikter och utbyter meningar. Teatern är ett av de sista rum där vi lever och andas tillsammans och i detta rum kan, och borde, dramatikern vara. Dramatikern är premissleverantören: för konsten, för samtalet, för reflektionen av vem vi är eller vem vi kan vara eller vad vi har varit.

– Men det är kanske inte det som teatern är för väl-

»Alla är eniga om att dramatik har varit en del av nationsbyggandet i Norge.«

Camara Lundestad Joof

FOTO: SVANTE ALIUS LÖNNBERG

digt många människor. Många har inget förhållande till den eller till dramatikern, de betalar för dessa institutioner men känner varken tillhörighet till dem eller känner sig välkomna. Och det betyder ju att teatern har ett jättestort problem, ett allvarligt, grundläggande problem när det gäller sitt existensberättigande. Så vart ska vi med norsk dramatik? Det jag menar att vi ska göra är att bygga arenor där dramatikern får en plats i folks liv. Vi har ett stort jobb framför oss för att få den att leva upp till sin potential.

Det verkar också som att världen tar emot den norska dramatikern?

– Ja, vi har ju många som når ut på olika sätt. Jon Fosse, Arne Lygre, Monica Isakstuen och Fredrik Brattberg, men vi har också grupper som Susie Wang, Witch Club Satan och otroligt mycket annan norsk scenkonst som får fortsatt liv utomlands. Det är helt olika konstnärskap. För att säga det lite platt: jag tror att dramatikern får fötter för att den är bra, för att vi har haft en kulturpolitik i Norge som har gjort att vi kunnat odla solida konstnärskap och som fått plats att byggas över tid. Det är ganska få förutsättningar att få en sådan ekonomi och sådant handlingsutrymme, som ändå ganska många norska konstnärer har fått, för att bygga den typen av repertoar. Och vi ska sörja för att fler får den möjligheten.

Man kommer inte heller bort från Henrik Ibsen:

– Jag tror att det ligger en stor stolthet i att vara en del av landet som har Ibsen och också vara en del av det land som Ibsen hatade. Det ska man inte förakta, det har satt sig som en kulturpolitisk tradition som det är lätt att prata med politiker och befolkning om. Alla är eniga om att dramatik har varit en del av nationsbyggandet i Norge.

Agendan för Dramatikens Hus sedan Lundestad Joof tillträdde har bland annat inneburit att hon har omstrukturerat dramatikerprogrammet. När hon själv var husdramatiker där hade hon 110 000 norska kronor i stipendium, nu får färre dramatiker individuellt del av mer resurser. Det betyder tvååriga stipendier motsvarande en femtioprocenlig tjänst av en norsk medellön, som ligger på omkring 318 000 norska kronor. Medlen går 2024–2026 till fem dramatiker. Lundestad Joof säger här något kulturpolitiskt intressant: tanken med detta är att flytta risken till det konstnärliga projektet, istället för att dramatikererna tar egna, privat-ekonomiska risker med sitt skrivande. Konstnärernas

Dramatikens hus i Oslo.

Kulturlagen:

I den reviderade Kulturloven, befast i Stortinget 25 mars 2025, har den norska staten skyldighet att ge alla medborgare kultur. Därmed har alla landets kommuner och regioner skyldighet att upprätta kulturplaner. Detta kan komma att ha stor betydelse också för norsk dramatik. Ett stort lobbyarbete har gjorts inte minst från Norsk Dramatikerforbund och sedan 2024 ges uruppföranden av norsk dramatik som har beställts och framförts offentligt ett stöd från staten. Detta kallas offentligt för »insentivordningen« och garanterar finansiering med två tredjedelar eller mer. Tanken är att det inte ska kosta mer för en institution eller en fri grupp att beställa norsk dramatik jämfört med utländsk.

I Cornerstones Ayselt vid världens ende, som gästspelade på Turteatern i höstas, arbetade dramatikererna under ett och ett halvt år med att skriva ett verk där verkligheten inte tillhör en, utan många.

FOTO: JENS SEITZMAN

ekonomi erkänns med andra ord som nyckeln till att nå framgångar. Dramatikerna får tillgång till dramaturger, teknik och produktionsrum när de så önskar. Några väljer att använda sig av husets resurser, medan andra hellre lägger upp andra rutiner. Man kan för närvarande dessutom vara bosatt i en annan del av Norge och ändå ta del av Dramatikkens Hus resurser. Lundestad Joof nämner Siri Broch Johansen i Finnmark, som redan hade en större arbetslokal i Tana för att utforska texten hon arbetar med. Stödet är med andra ord inte bara centrerat till Oslo, redovisningar kan genomföras där dramatikern själv verkar, samtidigt som möjligheten finns att resultaten även kan visas upp i huvudstaden.

En annan inriktning hos er är väl att öka inslaget av internationella pjäser?

– Vi hämtar in internationell dramatik till Dramatikkens Hus och jobbar med iscensätt-

ningar av text som bygger kompetens. Vi vill ha möten med levande samtidsdramatiker som skriver utifrån andra verkligheter. Det är föredrag, intervjuer men också luncher här på huset där gästerna möter kollegor från Norge. De äter, pratar och delar med sig av sina färdigheter. Senast hade vi besök av den sydafrikanska dramatikern Koleka Putuma.

170 frilansare arbetar under Dramatikkens Hus paraply i ett år, berättar Lundestad Joof. Hon har nu också upprättat en databas för frilansdramaturger. Hela 60 dramaturger anmälde sig i somras:

– Det betyder att när vi mottar dramatiker-nas ansökningar är vi fler som kan förmedla kompetens inom textdramaturgi. Jämfört med när enbart våra egna dramaturger jobbar med dramatikererna. Vi får då också in fler som läser ansökningar hos oss. Textdramaturgyrket är en hotad djurart. Arbetserfarenheten när det

gäller att få till samspel med den dramatik som skrivs just nu är det färre och färre som har. Vi är ett nationellt kompetenscentrum för dramatik, så vi måste stödja både dramatiker och dramaturger.

BOKMÄSSAN I GÖTEBORG i slutet av september står för dörren när denna artikel skrivs. Där ska Camara Lundestad Joof delta i ett samtal om bokutgivning av dramatik och leder själv ett samtal med de fem stipendiaterna från Dramatikkens Hus. Norsk dramatik står i fokus. Diskussionen om dramatikers roll och väg framåt fortsätter.

SVANTE AULIS LÖWENBORG

1 Recension i Norsk Shakespearetidsskrift 2024-10-11